

AFSCHEIDSINTERVIEW MET M&P-REDACTEUR LIEKE MEIJS

Lieke Meijs

'WAT HEEFT ZE NU WEER BEDACHT?'

Docent maatschappijleer, leerplanontwikkelaar, onderwijsadviseur, vakdidacticus.

De ervaring van Lieke Meijs in maatschappijleerland diende als basis voor haar kritische en gewaardeerde inbreng tijdens reactievergaderingen en haar verhelderende en informatieve artikelen in ons vakblad.

Na 23 jaar neemt Lieke afscheid van *M&P*, maar niet voordat zij een paar vragen van haar collega-redacteuren uit heden en verleden heeft beantwoord.

M&P-REDACTIE

Wat waren destijds je drijfveren om voor maatschappijleer te kiezen?

'In 1966 zat ik in gymnasium-bèta-4. We kregen dertien vakken maar geen maatschappijleer. De buitenwereld was ver weg, de actualiteit wist niet tot de klaslokalen door te dringen en maar heel weinig docenten gingen met ons in discussie - en dat in een tijd waarin er al veel bewegingen opkwamen voor veranderingen in de maatschappij. De studie waar ik voor koos werd logischerwijs Sociologie in Nijmegen. Ik belandde meteen in roerige tijden van bezettingen van het instituut. De Amerikaanse handboeken Sociologie die we toentertijd moesten lezen, waaronder *Sociology, the science of Society* van Lowry en Rankin (1969), bevielen slecht. Daarmee leerden we niet hoe het anders kon in de samenleving. De Sociologenbond kwam met een alternatieve - veelal marxistische - literatuurlijst voor de eerstejaarsstudenten, waar ik me doorheen worstelde, en we stredden voor de oprichting van het Derde Wereld Centrum in Nijmegen, waar ik ook mijn stage liep. De vraag wat voor werk op deze idealen aansloot was evenwel een ingewikkelde. We wisten vooral wat we niet wilden. Het

halen van een vakdidactische aantekening bij vakdidacticus Thérèse van der Kallen, en onderwijskundige prof. dr. Knoers bracht me op het spoor van het onderwijs. Principieel koos ik voor een stage op een lbo-school. Daar zaten de leerlingen die onze aandacht en inzet verdienden. Uiteindelijk koos ik voor het onderwijs vanuit de mogelijkheid om mijn leerlingen wel de inhoud te kunnen bieden die ik zelf in 1966 zo nodeloos had gemist.'

Hoe heb jij de eerste jaren als docent maatschappijleer ervaren? Welke uitgangspunten hanteerde je in die tijd voor het vak?

'Ik kreeg in 1978 een baan op een geweldige, nog jonge school in Uden, het Rivendell College. Een vernieuwingsschool zou de school nu worden genoemd, met een team van veelal jonge docenten die er allemaal voor gingen. Leerlingen in de bovenbouw kozen een eigen mentor en mochten ons met de voornaam aanspreken en runden en beheerden zelf de kantine in het kader van economieonderwijs. Elke dinsdagmiddag discussieerden we over wat zinvol was om de leerlingen zelf te laten ontdekken en leren.

'Samenwerking. Inhoud. Menselijke maat. Passie voor onze vakken maatschappijleer en maatschappijwetenschappen. Dat zijn de *kernelconcepten* die je aan Lieke kunt koppelen.

Al in de pilot maatschappijwetenschappen was Lieke de projectleider die ons allemaal op de juiste momenten een zetje gaf of een geruststellende koers uitstippelde.

Afgelopen jaar waren Lieke en ik de vakdidactici aan de Radboud Docenten Academie in Nijmegen en ook daar heb ik weer met zeer veel plezier samengewerkt: brainstormen over de vakken, de lessenreeksen en onderzoeken van de studenten en het netwerk met de docenten maatschappijwetenschappen in de regio. Lieke is een en al betrokkenheid en deskundigheid. Gelukkig blijft Lieke nog even om de tweejarige Educatieve Master Sociologie en Politicologie vorm te geven. Pensioen? Dat is ook maar een sociale constructie, dus reken er maar op dat we Lieke nog veel zullen zien - en dat is maar goed ook: voor de kwaliteit van onze vakken... en de gezelligheid.'

NIELS HOENDERVANGER

Foto: dhr Wein

Het vak maatschappijleer mocht ik zelf opzetten en invullen. Er was nog geen voorgeschreven inhoud en de boeken die er waren voldeden niet, die leken teveel op mijn oude sociologiehandboek. In Nijmegen maakten vijftien docenten zelf materiaal dat leerlingen moest aanspreken en vooral niet tot frontale klassikale lessen mocht leiden. In de kroeg waar we bijeenkwamen wisselden we ideeën uit. Mijn uitgangspunten waren vooral gericht op het leren nadenken en beargumenteren van een mening over onderwerpen die in het Brabantse dorpje Uden veelal als schokkend werden ervaren: een lessenreeks *Wie is er normaal?* over het discrimineren en etiketteren van psychiatrische patiënten, een discussie over homoseksualiteit onder leiding van het COC, waarvoor ik me in de Ouderraad moest verantwoorden ("Waarom er geen hetero's waren uitgenodigd?") en uiteraard altijd ook het thema Politieke besluitvorming; leerlingen moesten leren waar de macht zat en hoe zij daar zelf invloed op zouden kunnen uitoefenen. Ik begeleidde ook de Leerlingenraad om leerlingen het politieke handwerk bij te brengen in de minisamenleving die de school nu eenmaal is. Bij mijn afscheid op school werd nog gememoreerd aan de actie van de leerlingenraad om samen met mij het net aangebrachte Heras hekwerk ('Het lijkt hier wel een gevangenis') 's nachts roze te gaan verven. We belanden ervoor op het politiebureau waar leerlingen het jaren later nog over hadden.'

Welk moment staat nog helder op je netvlies uit je tijd voor de klas?

'Leerlingen kwamen altijd verwachtingsvol naar mijn lokaal ("Wat heeft ze nu weer bedacht?") en lieten zich ook door mij uitdagen. De sfeer in de klas vond ik vreselijk belangrijk. Ook dat is een minisamenleving waarin ik met hen samen de waarden en normen bepaalde. Mochten Molukse jongens *blauwen* worden genoemd door medeleerlingen als deze jongens zeiden er zelf geen moeite mee te hebben?

Wat ik me nog precies herinner is een discussiespel over discriminatie. Daar zat de verborgen boodschap in dat de leerlingvoorzitters van deze discussie een van de twee partijen zouden benadelen. Ze kregen veel minder spreektijd, werden afgekapt en negatief behandeld. De woede en verontwaardiging nam steeds meer toe, alsook de roep dat ik als docent hier een einde aan moest maken. In de nabespreking vertelden leerlingen dat ze zich niet hadden kunnen voorstellen hoe machteloos discriminatie je maakt.

Afgelopen jaar vertelde een oud-leerling, nu docente in Uden, dat het onderzoeksproject dat ze bij maatschappijleer kreeg de eerste keer in haar schoolloopbaan was waarop ze zij zelf mocht bepalen wat ze te weten wilde komen.'

Wat is volgens jou het grootste vooroordeel over docenten maatschappijleer/het vak maatschappijleer?

'Dat het niet echt leren is dat leerlingen bij dit vak doen. De valkuil is dan ook geweest dat we in het streven om als vak voor vol te worden aangezien, teveel de nadruk op kennis en cijfers gingen leggen. Er kwamen steeds meer vakbegrippen die frontaal aan de klas werden uitgelegd. Misschien goed dat we nu met het nieuwe programma maatschappijwetenschappen weer naar de kern terugkeren: het analyseren van wat er in de maatschappij gebeurt, met niet maar een goed antwoord. Het is goed dat daarbij voorbeelden van bruikbare theorieën worden geleerd, maar leerlingen vooral ook worden uitgedaagd eigen theorieën te ontwerpen. Eigenlijk vind ik het leren denken nog steeds het belangrijkste doel van het vak.'

De huidige minister van Onderwijs zet sterk in op burgerschap. Versterkt dit beleid de positie van het vak maatschappijleer of vormt de aandacht voor burgerschap juist een bedreiging voor ons vak?

'Het feit dat de overheid zich zorgen maakt of er in het onderwijs wel voldoende aan burgerschap wordt gerealiseerd, onderstreept nog steeds de noodzaak van het vak maatschappijleer. In feite zijn dit dezelfde argumenten waarom het vak in 1968 werd ingevoerd: jongeren moeten op hun participatie in de samenleving worden voorbereid. Dat is positief. De kans dat er een nieuw vak burgerschap zal worden ingevoerd acht ik niet groot. Negatieve ervaringen met nieuwe vakken als Algemene natuurwetenschappen en Rekenen behoeden ons daar waarschijnlijk wel voor - en de al jaren stevige en daadkrachtige Nederlandse Vereniging van Leraren Maatschappijleer zal zeker een goede waakhond blijven.'

'Er zijn van die vanzelfsprekendheden in het leven. Lieke Meijs is zo'n vanzelfsprekendheid voor mij.

In maatschappijleerland kom je Lieke overal tegen. In gesprekken, in documenten of in levenden lijve. Als ik het antwoord op een vraag over ons vak niet weet, dan mail ik Lieke. En Lieke mailt altijd snel terug, met het juiste antwoord natuurlijk. Er zijn veel vragen die ik niet hoeft te mailen. De antwoorden hierop lees ik namelijk in haar artikelen in dit blad. Hierin lees je haar jarenlange betrokkenheid en ervaring terug. Als docent, constructiegroep lid bij Cito, secretaris van diverse commissies die examenprogramma's ontwikkelden, lerarenopleider, coördinator en inspirator van de pilot maatschappijwetenschappen en bij talloze SLO-projecten. En natuurlijk als lid van de *M&P*-redactie. Hier neemt Lieke na 23 jaar afscheid. Het is dus niet meer vanzelfsprekend om Lieke te lezen. Daar zal ik aan moeten wennen. Net zoals Lieke zal moeten wennen aan meer mails van mij.'

HANS TEUNISSEN

Is het niet de hoogste tijd dat het onderwijs van onderwijsbeleid wordt bevrijd?

'Onderwijsbeleid heeft ervoor gezorgd dat er een vak als maatschappijleer is gekomen, dat er een eindexamenvak is en dat maatschappijleer op het vmbo een volwaardig vak naast de andere eindexamenvakken is. Dat er nogal eens sprake is van een ingewikkelde wet- en regelgeving, met veel uitzonderingen, is een andere zaak. Net als in de gezondheidszorg, bouw, voeding en andere sectoren, waaronder zeker ook het onderwijs, heeft het beleid last van overmatige regelzucht. Gaat er ergens op één school iets fout, dan wordt meteen landelijke een nieuwe regelgeving ingevoerd, omdat dit nooit meer fout mag gaan. Daar moet Nederland in alle sectoren van worden bevrijd.

Alle onderwijsresultaten minutieus laten vastleggen en beschrijven, voorzien van vele handtekeningen garandeert geen kwalitatief goed onderwijs. Ook daar moet het onderwijs van worden bevrijd.

Maar wat scholen in het voortgezet onderwijs in grote lijnen moeten aanbieden bepaalt het onderwijsbeleid. Anders was er nooit maatschappijleer geweest, zij het wel met veel vrijheid voor scholen en docenten om zelf te kiezen hoe ze de grote lijnen willen uitwerken. Er wordt vaak geroepen dat zaken aan de *professionals zelf* in het onderwijs moeten worden overgelaten, maar deze professional heeft het niet alleen voor het zeggen. Schoolleidingen halveren urenaantallen van maatschappijleer, verzoeken vakdocenten dringend ervoor te zorgen dat iedere leerling een voldoende heeft en blijven onbevoegde collega's vragen wat resturen maatschappijleer voor hun rekening te nemen. Toezicht op het beleid is ook nodig ter bescherming van de professionals zelf.

***M&P* heeft met jouw kritische inbreng tijdens vergaderingen en jouw vele artikelen veel aan jou te danken, maar wat heeft het redactielidmaatschap jou gebracht? Wat was voor jou de meerwaarde van een redacteurschap van een vakblad als *M&P*?**

'Na vijftien jaar lessen maatschappijleer bedenken, invullen en geven, had ik behoefte om verder te kijken dan mijn eigen leslokaal. Schrijven vond ik altijd al leuk en de groep mederedactieleden gaven een impuls om soms anders te gaan kijken naar zaken die voor mij al duidelijk leken. Ik ging bij andere scholen kijken, interviewde bevlogen mensen en schreef over veel zaken in en rond het onderwijs. Het werd een nieuwe manier om tot inspiratie te komen en mezelf te dwingen dat helder te verwoorden. Dit houdt een mens scherp.'

Hoe zie je de ontwikkeling van het blad *M&P* in de tijd dat je erbij zat en waar moet het blad zich in de toekomst op richten?

'Het blad *Maatschappij & Politiek* laat dezelfde ontwikkelingen zien als bij andere tijdschriften en kranten. De artikelen zijn korter, gemakkelijker te lezen, met veel meer illustraties en infographics; ook meer opgehangen aan persoonlijke ervaringen en belevissen zoals aan het aantal toegenomen columns is te zien.

Ik verwacht dat er in de toekomst veel zal gaan veranderen bij ons vakblad. Waarom een keer per maand een papieren blad in de bus met artikelen die zeker niet allemaal door de abonnee worden gelezen. Dat wordt vast een digitaal aanbod in categorieën onderwerpen, voorzien van een code hoe vaak het artikel al is gelezen en met links naar andere bladen voor verder lezen daarover. De lezer kan zelf ook gemakkelijk *reviews* of eigen artikeltjes erop plaatsen. Onze website verandert in dit digitale blad, verwacht ik. Ik hoop dat lezers zich massaal gaan aanmelden als redactielid voor deze toekomst. Er is nog een vacature.' ♦

